

ПРОБЛЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ТА РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

УДК 330.341; 338.27; 338.242

ВИБІР ДРАЙВЕРІВ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ НА ОСНОВІ ПРОГНОЗУВАННЯ

DOI 10.30838/ P.ES.2224.290818.116.182

**Верхоглядова Н. І., д.е.н.,
Кононова І. В., к.е.н.**

ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»

В статті розглянуто проблему управління розвитком національної економіки із застосуванням специфічних механізмів – драйверів управління. Встановлено, що вибір драйверів управління розвитком має ґрунтуватися на результатах прогнозування показників за параметрами функціонування національної економіки. Мета дослідження полягала у обґрунтуванні вибору виду драйверу управління розвитком національної економіки на основі прогнозних значень показників розвитку, отриманих із застосуванням методів аналітичного вирівнювання та кореляційно-регресійного аналізу. Виявлено, що драйвери управління розвитком акумулюють виявлені імпульси до прискорення розвитку соціально-економічної системи та виступають його каталізаторами. Встановлено, що драйвери управління розвитком можуть розглядатися на різних рівнях соціально-економічних систем, в тому числі і на макрорівні (на рівні національної економіки). Розроблено та апробовано на прикладі національної економіки послідовність ідентифікації умов застосування різних видів драйверів управління розвитком. Визначено прогнозні значення показників функціонування національної економіки та обґрунтовано застосування генеруючого драйверу управління, здатного активізувати імпульси розвитку.

Ключові слова: національна економіка, розвиток, управління, імпульси, драйвери

UDC 330.341; 338.27; 338.242

THE CHOICE OF MANAGEMENT DRIVERS FOR THE DEVELOPMENT OF THE NATIONAL ECONOMY BASED ON THE FORECASTING

DOI 10.30838/ P.ES.2224.290818.116.182

**Verhoglyadova N., D.Sc.
Kononova I., Ph.D.**

Prydniprovs'ka State Academy of Civil Engineering and Architecture

The article deals with the problem of management of the development of the national economy with the use of specific mechanisms - management drivers. It has been established that the choice of drivers for development management should be based on

the results of forecasting indicators on the parameters of the functioning of the national economy. The purpose of the study was to substantiate the choice of the type of driver for the management of the development of the national economy based on the forecast values of development indicators obtained using the methods of analytical alignment and correlation-regression analysis. It was revealed that development control drivers accumulate the identified impulses to accelerate the development of the socio-economic system and act as its catalysts. It has been established that development control drivers can be considered at different levels of socioeconomic systems, including at the macro level (at the level of the national economy). The sequence of identification of the conditions for the use of different types of development control drivers was developed and tested on the example of the national economy. The predicted values of the indicators for the parameters of the functioning of the national economy are determined and the application of the generating control driver is used, application of which will allow to activate the impulses of development.

Keywords: national economy, development, management, impulses, drivers

Актуальність проблеми. Управління розвитком соціально-економічних систем, в тому числі і національної економіки як системи, є складним процесом, що має ґрунтуватися на певних аналітичних даних. Сучасні умови, що вирізняються підвищеним рівнем динамічності, висувають підвищені вимоги управління розвитком, яке повинно набувати проактивного характеру. Для забезпечення проактивності управління підґрунтям для прийняття управлінських рішень мають бути не поточні дані, а результати прогнозування. При цьому, одним з ключових рішень є вибір виду драйверу управління розвитком.

Аналіз останніх наукових досліджень. В економічній літературі все більше уваги приділяється дослідженню сутності поняття «драйвер» та вивченню особливостей його застосування в різних сферах. Серед науковців, що досліджували дане поняття, слід відзначити таких вчених, як Азаров М., Ярошенко Ф., Бушуєв С. [1], Абрамов В. [2], Дегтярьов О., Дегтярьова Л. [3], Іванова Л., Терська Г. [4], Коломієць Г., Гузенков Ю., Грідіна Г., Доценко М., Ле Мінг Хуан М. [5], Савицька Н., Полевич К. [6]. Не дивлячись на активне використання даного поняття в різних сферах економічних досліджень, деякі теоретико-методичні та практичні аспекти застосування драйверів як специфічних механізмів управління розвитком потребують уточнень.

Мета роботи. Основною метою дослідження є обґрунтуванні вибору виду драйверу управління розвитком національної економіки на основі прогнозних значень показників розвитку, отриманих із застосуванням методів аналітичного вирівнювання та кореляційно-регресійного аналізу.

Викладення основного матеріалу дослідження. В рамках процесу управління розвитком необхідно виявляти імпульси розвитку та сприяти своєчасній їх реалізації. Це можливо лише за умови застосування своєрідних механізмів – драйверів управління розвитком. В умовах недостатньої розвиненості і цілісності зв'язків в економічній системі драйвери є спеціальними механізмами управління процесами, що сприяють створенню складних багаторівневих зв'язків в системі.

Згідно англо-російського бізнес-словнику під редакцією В.Королькевич drive – це рух, спрямування [7]. Стосовно управління це слово означає також рушійну силу, стимулятор управління.

На нашу думку драйвери управління розвитком - є механізмами, які акумулюють виявлені імпульси до прискорення розвитку соціально-економічної системи та виступають його каталізаторами, певним чином, залучаючи для цього розрізнені ресурси (матеріальні, фінансові, інформаційні, трудові тощо). Драйвери хоча й не забезпечують повною мірою розвитку системи, проте формують для нього відповідні стимули. Драйвер виникає в результаті оптимальної для соціально-економічної системи конфігурації базових чинників, яка може бути сформована на використання в першу чергу внутрішніх резервів. Драйвери можуть мати різну природу, проте їх основна функція полягає у формуванні цілісної системи вертикальних і горизонтальних зв'язків, що уловлюють і поширюють імпульси до розвитку.

У даній роботі під драйвером будемо розуміти механізми управління, що сприяють досягненню певного господарського результату соціально-економічних систем, який характеризується відповідним показником. Однак доцільно припустити, що різні драйвери діють неоднаково, з різною силою і спрямованістю, крім того, в різний спосіб. Так, окремі драйвери можуть діяти рівномірно і постійно, а інші стихійно, сплесками. Таким чином, виникає наукова проблема, як виділити і оцінити ті моменти впливів драйверів, які мають вирішальний вплив і призводять до якісних змін системи.

Драйвери можна розбити на три типи:

- драйвери вищого рівня (highest level drivers);
- драйвери проміжного рівня (intermediate drivers);
- драйвери нижчого рівня (lowest level drivers).

Таке розбиття обумовлено багаторівневістю моделі драйверів (layered driver model). Для збереження спільності викладу, монолітний драйвер можна включити в цю схему, хоча він не використовує

багаторівневу архітектуру. У цьому випадку він буде «гібридом» - драйвером, що належить одночасно до декількох типів.

Співвідношення між соціально-економічними системами різного рівня та драйверами їхнього розвитку наведено на рис. 1

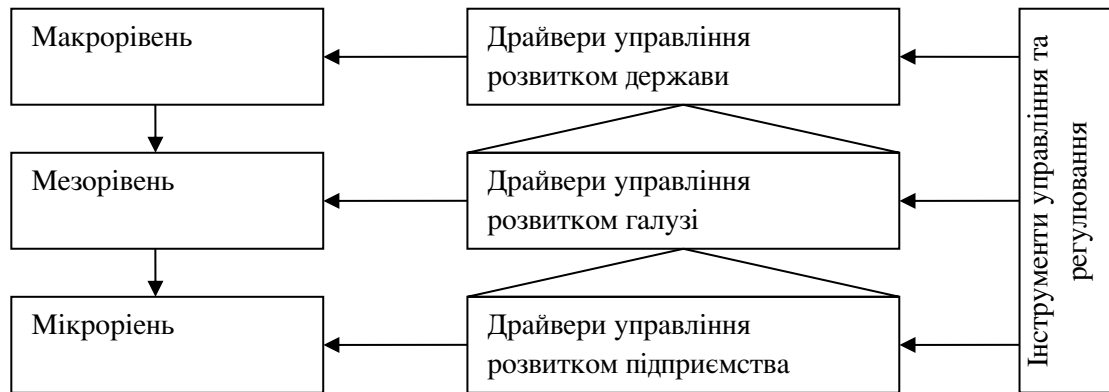

Рис. 1. Трьохрівнева модель драйверів управління розвитком соціально-економічних систем

Джерело: розроблено авторами

Як видно з наведеної схеми, вибудовується досить жорстка конструкція взаємозв'язків як по вертикалі, так і по горизонталі. Однак ця жорсткість архітектури всієї конструкції пояснювана тим, що перехід з однієї системи координат в іншу здійснюється в результаті включення сформованих драйверів управління розвитком, є результатом спільних дій всіх трьох учасників процесу – держави (макрорівень), галузі (мезорівень) і підприємства (макрорівень), – знаходяться під впливом певних імпульсів.

Поле управління розвитком соціально-економічної системи на рівні держави (національної економіки) із застосуванням драйверів, представлено на рис. 2.

Забезпечення розвитку соціально-економічної системи на макрорівні (на рівні держави) і суттєве розширення його складових припускають не тільки пошук галузевих і територіальних імпульсів до зростання, але і вибудовування драйверів, що сприяють трансляції зовнішніх і внутрішніх імпульсів в інтегрований розвиток всієї країни.

В свою чергу, вибір виду драйверу (стартового, генеруючого, прискорюючого, перетворюючого), які можуть застосовуватися в процесі управління має ґрунтуватися на результатах прогнозування (рис. 3).

Прогнозування стану та розвитку соціально-економічної системи, є складним завданням, вирішення якого потребує застосування методів економіко-математичного аналізу та моделювання. Найпоширенішими з таких методів є метод аналітичного вирівнювання, який дозволяє виявити та описати в формалізованому вигляді тенденцію зміни окремого

показника, а також метод кореляційно-регресійного аналізу, що дає змогу врахувати існуючі між окремими показниками причинно-наслідкові зв'язки.

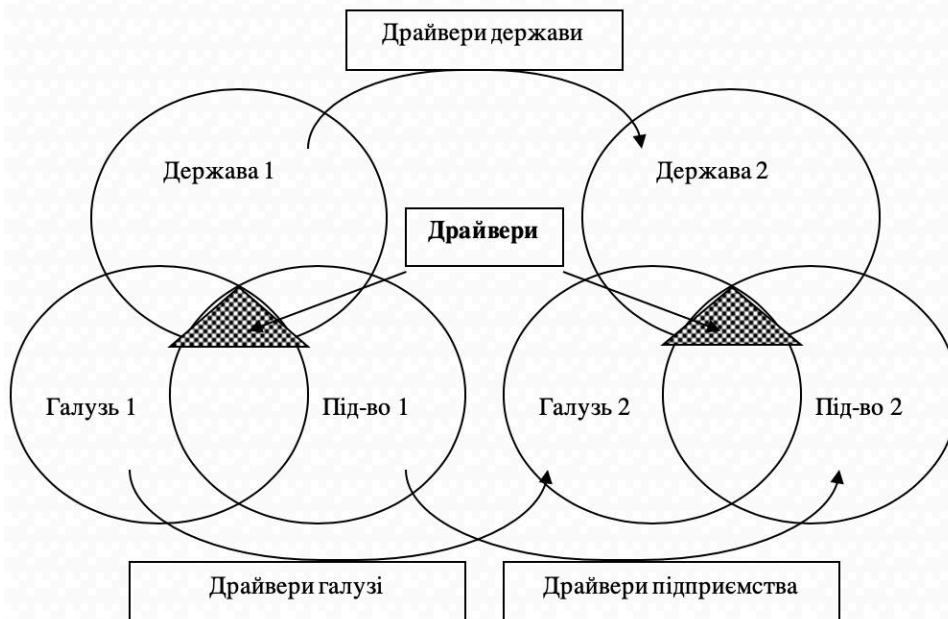

Рис. 2. Поле управління розвитку соціально-економічних систем
Джерело: розроблено авторами

Слід зазначити, що показники, за допомогою нормованих значень яких визначається рівень розвитку та його характер, розподіляються на кількісні показники та якісні, що розраховуються на їх основі. Тому, в ході прогнозування на основі формул, отриманих за допомогою аналітичного вирівнювання (моделей тренду) та кореляційно-регресійного аналізу (кореляційно-регресійних моделей) пропонується визначати лише прогнозні значення кількісних показників, тоді як прогнозні значення якісних - визначати на основі прямого їх розрахунку.

Для визначення прогнозних значень показників, що відповідають імпульсам розвитку пропонується використати метод аналітичного вирівнювання, за допомогою якого здійснюється побудова моделей тренду. Таким чином, моделі тренду були побудовані для показників, що відображають обсяг капітальних інвестицій та обсяг загальних витрат на інноваційну діяльність. При цьому, було встановлено, що виявити тенденцію зміни цих показників в часі у європейській валюті через значні коливання курсу гривні не видається можливим. Тому, пропонується побудувати моделі тренду даних показників в національній валюті з наступним їх перерахунком в євро з врахуванням прогнозного курсу гривні, який за прогнозами експертів до 2020 року не повинен перевищити 31,9 гривні за євро.

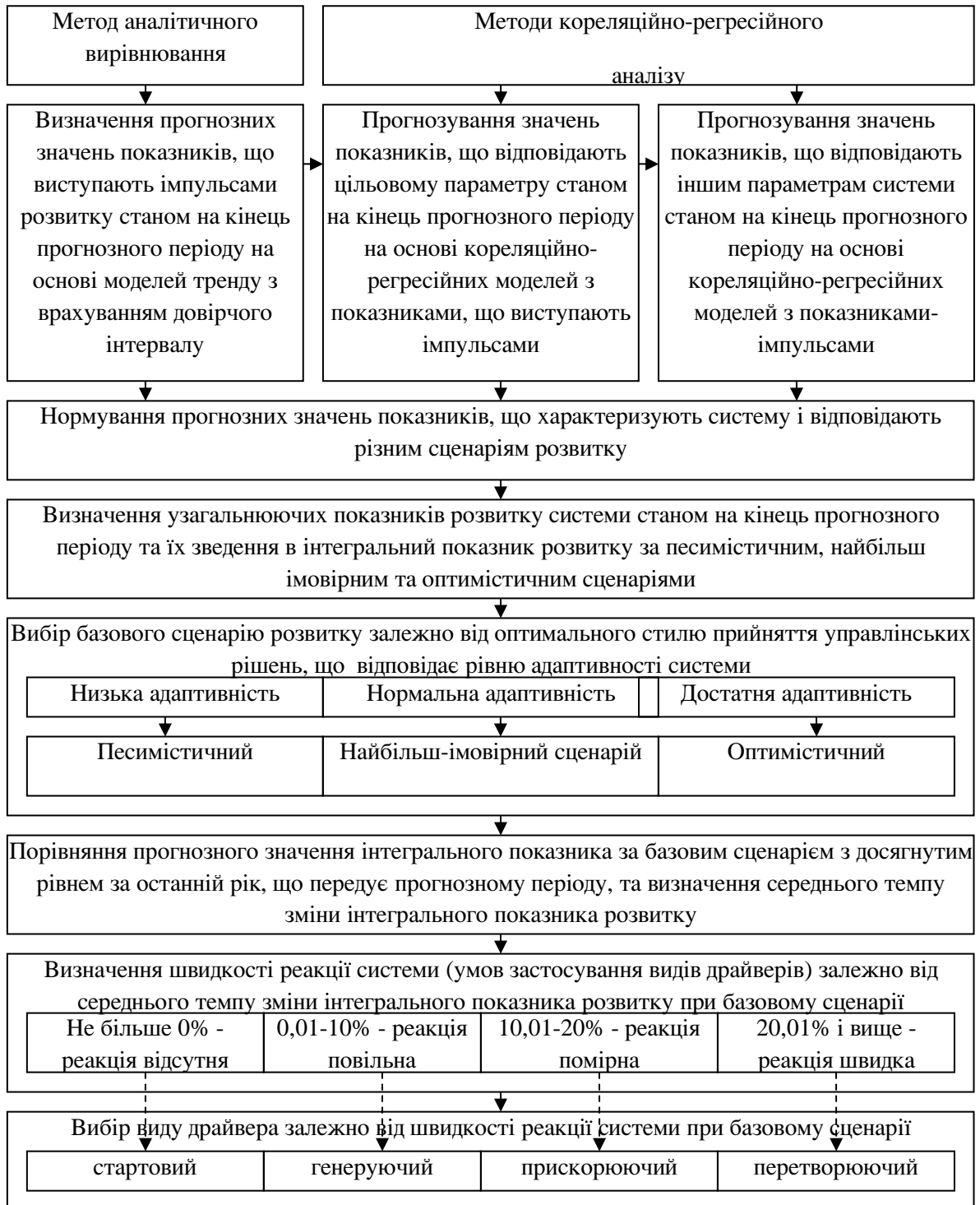

Рис. 3. Послідовність ідентифікації умов застосування різних видів драйверів управління розвитком (побудовано авторами)

Джерело: розроблено авторами

Параметри рівняння ліній тренду було визначено за допомогою методу найменших квадратів. При цьому, функції моделей тренду були перевірені на достовірність та адекватність із застосуванням t-критерію Стьюдента та F-критерію Фішера. З цією метою було визначено розрахункові значення згаданих критеріїв та здійснено їх порівняння з критичними значеннями [8]. З врахуванням прогностичного значення за

точковим прогнозом, отриманим на основі функції лінії тренду, та залишкового середнього квадратичного відхилення за даним показником будується довірчий інтервал, в межах якого буде перебувати прогнозне значення показника в прогнозованому періоді.

На основі результатів прогнозування було визначено узагальнюючі та інтегральні показники розвитку соціально-економічної системи (табл. 1).

Таблиця 1 – Результати прогнозування рівня розвитку на 2020 рік

Показник	Сценарії		
	песимістичний	найбільш імовірний	оптимістичний
Узагальнюючий показник економічного розвитку	0,089	0,098	0,108
Узагальнюючий показник соціального розвитку	0,316	0,338	0,360
Узагальнюючий показник екологічного розвитку	0,251	0,269	0,286
Інтегральний показник розвитку системи	0,218	0,235	0,251

Джерело: розроблено авторами

Як видно з таблиці, через чотири роки за оптимістичним сценарієм інтегральний показник розвитку може сягнути 0,251, а за песимістичним – 0,218 бали (для порівняння значення останнього року досліджуваного періоду – 0,153 бали).

Оскільки в попередніх дослідженнях було встановлено, що адаптивність національної економіки до змін зовнішнього середовища є низькою [9], то в якості базового слід обирати песимістичний варіант.

За песимістичним сценарієм середній приріст інтегрального показника розвитку системи складає 9,3%. Це свідчить про повільну реакцію системи на імпульс (шкала середнього темпу зміни інтегрального показника розвитку: до 0 – реакція відсутня, 0-10% - повільна реакція; 10-20% - помірна реакція; більше за 20% - швидка реакція). З огляду на це, має застосовуватися генеруючий драйвер, розробці якого має бути присвячена належна увага при формуванні стратегії управління розвитком системи.

Висновки. Таким чином, було розроблено послідовність ідентифікації умов застосування різних видів драйверів управління розвитком. Запропонована послідовність базується на результатах

прогнозування за базовим сценарієм розвитку, який обирається з врахуванням ступеня адаптивності системи, та дозволяє визначити швидкість її реакції і обрати вид драйвера, застосування якого є найбільш прийнятним в умовах, що склалися. Апробація даної послідовності дала змогу дійти висновку щодо доцільності застосування генеруючого драйверу управління розвитком. Саме цей вид драйвера має бути покладений в основу стратегії управління розвитком національної економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Азаров М.Я. Інноваційні механізми управління програмами розвитку: монографія / Азаров М.Я., Ярошенко Ф.О., Бушуєв С.Д. – К.: Самміт-книга, 2012.- 828 с.
2. Абрамов В. И. Драйвер-факторы процесса нововведения / В.И. Абрамов // Вестник Томского государственного педагогического университета. – 2012. – №12 (127).– С. 119-123.
3. Дегтярев А. Н., Дегтярева Л. Р. Современные драйверы развития российского образования в условиях разнонаправленных вызовов / А. Н.Дегтярев, Л. Р.Дегтярева // Экономика образования. – 2015. – № 2.– С. 15-26
4. Иванова Л. Н., Терская Г. А. Точки роста и драйверы роста: к вопросу о содержании понятий / Л. Н. Иванова, Г.А. Терская // Journal of Institutional Studies (Журнал институциональных исследований). – Том 7. – 2015. – №2. — С. 120-133.
5. Сучасні драйвери розвитку бізнесу в кризових умовах / Г. М. Коломієць, Ю. Г. Гузєнєков, Г. В. Грідіна, М. Ю. Доєнєко, М. Х. Ле Мінь Хуєн. // Бізнес Інформ. – 2016. – № 4. – С. 256-263.
6. Савицька Н. Л., Полевич К. В. Тенденції розвитку мережного ритейлу як драйвера глобальної економіки [Електронний ресурс] / Н. Л. Савицька, К. В. Полевич // Ефективна економіка. – 2014. – №9. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3361>.
7. Королькевич, В. А. Англо-русский бизнес-словарь / В. А. Королькевич, В. Ф. Королькевич. - М.: Юристъ, 2000. – 547 с.
8. Таблиці функцій та критичних точок розподілів. Розділи: Теорія ймовірностей. Математична статистика. Математичні методи в психології. / Укладач: М.М. Горонєскуль. – Х.: УЦЗУ, 2009. – 90 с.
9. Методичні аспекти оцінки адаптивності соціально-економічної системи [Електронний ресурс] / І. В. Кононова // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – 2017. – Вип. 14 (1). – С. 151-154. Режим доступу: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/14_1_2017ua/32.pdf/